

Pokojnine močno udrihajo po proračunu

Breme pokojninske luknje znaša že dve tretjini primanjkljaja; grška izkušnja napoveduje še hujše čase

B JURE UGOVŠEK
jure.ugovsek@finance.si

Trojka (ECB, MDS in evropska komisija) je v Grčiji neuspešna pri zmanjševanju razbohotene javne uprave. Rezultat je prenašanje bremen pokojninske luknje na proračunsko blagajno, ugotavlja atenski časnik Kathimerini. Številni v Sloveniji rešitev za konsolidacijo javnih financ vidijo v prihodu trojke. Bo rezultat v Sloveniji podoben kot v Grčiji?

V Grčiji so izvedli reze plač javnih uslužbencev, odpuščani pa skoraj ni bilo, ugotavljajo pri atenskem časniku Kathimerini. Od zaostrite krize v drugem četrtletju 2009 pa do letošnjega drugega četrtletja se je število zaposlenih v vsem grškem javnem sektorju zmanjšalo za 163 tisoč oziroma 19 odstotkov in zdaj znaša 680 tisoč. Število zaposlenih v zasebnem sektorju se je v tem obdobju zmanjšalo za več kot četrtino. A kot ugotavljajo pri Kathimeriniju, je večina zmanjševanja števila zaposlenih v javnem sektorju posledica rednega upokojevanja oziroma mamljivih predčasnih upokožitev. Zmanjšanje števila teh zaposlenih je bilo tudi posledica neobnavljanja začasnih pogodb o zaposlitvi (neredki med njimi so s tožbo na sodišču dosegli, da so za čas pravedanja obdržali zaposlitev in polno plačo).

Iz ene luknje v drugo

Formalna odpuščanja v nasprotju z zasebnim sektorjem ni bilo, ugotavljajo v angleški izdaji atenskega časnika. Tisti, ki so iz javnega sektorja predčasno odšli v pokoj, so dobili še dodatek za zgodnjo upokožitev, medtem ko Kathimerini poroča o številnih v zasebnem sektorju, ki so po izgubi zaposlitve ostali brez odpravnin. Spodbujanje predčasnega upokojevanja po radodarnih pogojih je tako v zadnjih letih breme preobsežnega javnega sektorja z neposrednega proračuna preneslo na pokojninsko blagajno.

Pa Slovenija?

Število javnih uslužbencev se je od lanskega do letošnjega avgusta zmanjšalo za odstotek, avgustovski strošek javnih uslužbencev je bil za 3,3 odstotka

nižji, medtem ko so se prihodki konsolidirane državne bilance - ta vključuje tudi proračune občin, pokojninske in zdravstvene blagajne - zmanjšali za 2,5 odstotka. Torej nekaj prihranka je bilo doseženega na tem področju, a o izrazitih rezih ni mogoče govoriti.

Veliko breme proračunu

Se je pa v krizi močno povečalo breme blagajne pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Zpiz). Stroški pokojnin so med letoma 2008 in 2012 zrasli za 13 odstotkov - prihodki konsolidiranega proračuna so se v tem času zmanjšali za dva odstotka -, zaradi upada prispevkov za pokojnine kot posledice poslabšanja razmer na trgu dela pa vse večji delež bremen pada na proračun države. Država vsak mesec v pokojninsko blagajno prispeva tako imenovana sredstva za plačilo dodatnih obveznosti do Zpiza, saj ta za pokritje vseh stroškov pokojnin sam ne zbere dovolj prispevkov (ob tem ne gre pozabiti, da so visoki stroški dela tudi zaradi prispevkov po mnenju tujih vlagateljev cokla slovenskega gospodarstva).

Leta 2008, torej pred izbruhom krize, je država iz proračuna za dodatne obveznosti namenila 666 milijonov evrov, kar je tedaj pomenilo 18,1 odstotka vseh izdatkov Zpiza za pokojnine. Letos je država zgolj do septembra iz proračuna za kritje luknje pokojninske blagajne namenila 957 milijonov evrov oziroma 44 odstotkov več kot v vsem letu 2008. Proračunski primanjkljaj države letos do septembra znaša 1,38 milijarde evrov. Proračun bi brez bremena Zpiza s 425 milijoni evrov primanjkljaja ob devetmesečju bil povsem znosen in bi ob nadaljevanju takšnega

trenda letos znašal 1,7 odstotka BDP, s čimer bi se uvrščali med evrske države z bolj stabilnimi javnimi financami. Da se novemu zvišanju upokožitvene starosti in/ali odpravi olajšav najo ne bo mogoče izogniti, je pred tedni v Financah pisal tudi kolumnist Tadej Kotnik (več na www.finance.si/8350393).
Kaj lahko prenese proračun?

Letos je bilo tako 33,5 odstotka izdatkov za pokojnine zaradi luknje v Zpizu financiranih iz proračuna. (Ob tem je država letos do septembra v blagajno Zpiza primaknila sicer še za 231 milijonov evrov tekočih transferjev.) To naraščajoče breme državnega proračuna je letos v primerjavi z lanskimi prvimi devetimi meseci večje za tretjino oziroma 244 milijonov evrov. Rok Spruk, doktorski kandidat na univerzi Utrecht, glede na slovenske demografske dejavnike pričakuje, da delež financiranja pokojnin neposredno iz proračuna ne bo veliko naraščal in se bo stabiliziral okoli zdajšnjih ravni. »Slovenski pokojninski sistem v nasprotju z grškim ni takšen, da bi bili zaposleni spodbujeni k hitremu upokojevanju. Treba je vedeti, da je bila po podatkih OECD povprečna pokojnina v Grčiji za 29 odstotkov višja od povprečne plače, kar je močno spodbujalo hitro upokojevanje. Tudi v drugih državah s sredozemskim pokojninskim sistemom smo videli podobne, a manj izrazite trende. Denimo na Portugalskem, delno tudi v Španiji,« pojasnjuje Spruk.

Da bi v Sloveniji s spodbudami za predčasno upokojevanje povzročili prenos bremena javnega sektorja na pokojninsko blagajno, Spruk močno dvomi. Ta dodatni pritisk na pokojninsko blagajno bi morali reševati z dvigom prispevkov za pokojnine ali pa uvedbo dodatnih obveznosti države do Zpiza za kritje luknje. »Zadnje bi vodilo v še večji proračunski primanjkljaj, iskanje novih virov prihodkov, kar bi lahko pomenilo tudi nove davke in nega-

tivne posledice za zasebni sektor,« razlaga Spruk.

Rešitev: javni sektor na trajno dieto

Javni sektor prejema nadpovprečne plače - povprečna bruto plača v javnem sektorju je lani znašala 1.763 evrov, kar je za četrtino bolje od bruto plače v zasebnem sektorju. Ker je višina plače osnova za prihodnjo pokojnino, to hkrati pomeni, da bodo zaposleni v javnem sektorju prejeli tudi višje pokojnine in torej na proračun ne pritisakajo le danes, ampak bodo tudi v prihodnosti, le da prek pokojninske blagajne, ki pa se zaradi luknje tako ali tako čedalje bolj financira iz proračuna. Podobno ugotavljajo v Grčiji. V Kathimeriniju članek sklepajo z mislijo, da se je v zadnjih letih skozi visoke davke stalno dogajalo prelivanje sredstev med zasebnim in javnim sektorjem, kar je zaviralo konkurenčnost grškega gospodarstva. Po mnenju avtorja prispevka Dimitrisa Kontogiannisa se to lahko spremeni le tako, da gre javni sektor na trajno dieto.

Pokojninski sistem vse bolj odvisen od proračuna

957

milijonov evrov je letos do septembra iz proračuna romalo v pokojninsko blagajno.

2/3

letšnjega proračunskega primanjkljaja do septembra; ta je znašal 1,38 milijarde evrov.

6,5 x

34,5-odstotni delež Zavarovalnice Triglav, kolikor znaša lastniški delež Zpiza v največji slovenski zavarovalnici, merjeno v včerajšnji tržni vrednosti, je samo letos iz državnega proračuna šel za pokrivanje stroškov pokojnin.

Dodatni transferji sredstev iz državnega proračuna v Zpiz

v mrd EUR

Op. *do septembra

Viri: ministrstvo za finance, lastni izračuni

INFOGRAFIKA: TINA HARJAC